ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี: แนวคิด การวัดค่า และการตีความในงานวิจัยทางบัญชีและภาษี

จิรารัช พิพัฒน์นราพงศ์[1*] และ สุกัญญา ต่ออภิชาตตระกูล[2]

วันที่ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2569 **วันที่แก้ไขบทความ:** 24 กันยายน 2569 **วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ:** 25 กันยายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Book–Tax Differences: BTD) ครอบคลุมแนวคิด ประเภท แนวทางการวัด การตีความ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ และข้อจำกัดในการนำ BTD ไปใช้ในงานวิจัย ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า BTD อาจเกิดจากความแตกต่างระหว่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินกับกฎหมายภาษี ลักษณะการดำเนินงานของกิจการ การจัดการกำไร และการวางแผนภาษี ดังนั้น BTD ขนาดใหญ่จึงไม่ควรถูกตีความว่าเป็นหลักฐานของพฤติกรรมเชิงฉวยโอกาสโดยอัตโนมัติ แต่ควรพิจารณาร่วมกับทิศทาง แหล่งที่มา องค์ประกอบ และความต่อเนื่องของผลต่าง แนวทางการวัด BTD ทั้งแบบรวม แบบถาวร แบบชั่วคราว และแบบผิดปกติมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน การเลือกวิธีวัดจึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา วรรณกรรมยังแสดงให้เห็นว่า BTD มีความสัมพันธ์กับบรรษัทภิบาล แรงจูงใจของผู้บริหาร การวางแผนภาษี คุณภาพกำไร ความเสี่ยงด้านข้อมูล ต้นทุนหนี้ และภาระการสอบบัญชี บทความนี้เสนอให้กำหนดบทบาทของ BTD ให้ชัดเจนว่าเป็นผลลัพธ์ ตัวแปรตัวแทน หรือตัวชี้สัญญาณตามคำถามวิจัย และเสนอแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับบริษัทไทย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและประโยชน์ของงานวิจัยด้านบัญชีและภาษี

คำสำคัญ: ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี, การจัดการกำไร, การวางแผนภาษี, คุณภาพกำไร, บรรษัทภิบาล

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ * ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Book–Tax Differences: Concepts, Measurement, and Interpretation in Accounting and Tax Research

Jirarat Pipatnarapong[1*] and Sukanya Toapichattrakun[2]

Received: May 9, 2026 **Revised:** September 24, 2026 **Accepted:** September 25, 2026

Abstract

This academic article synthesizes knowledge on book–tax differences (BTD), covering their concepts, classifications, measurement approaches, interpretations, related factors, economic implications, and research limitations. The synthesis indicates that BTD may arise from differences between financial reporting standards and tax laws, firms' operating characteristics, earnings management, and tax planning. Therefore, large BTD should not automatically be interpreted as evidence of opportunistic behavior. Their direction, sources, components, and persistence should also be considered. Total, permanent, temporary, and abnormal BTD measures provide different information and are subject to different limitations; consequently, the selected measure should correspond to the research objective. Prior literature further associates BTD with corporate governance, managerial incentives, tax planning, earnings quality, information risk, private debt costs, and audit effort. This article proposes that researchers clearly specify whether BTD serves as an outcome, a proxy, or a signal in their research design. It also suggests directions for research on Thai companies, including improved use of tax-related financial statement disclosures, separation of BTD components, examination of ownership and governance characteristics, and analysis of changes in Thai tax regulations. These approaches can enhance the reliability and relevance of accounting and tax research in Thailand.

Keywords: book–tax differences, earnings management, tax planning, earnings quality, corporate governance

[1] Assistant Professor, School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce and *Corresponding author

[2] Assistant Professor, School of Accountancy, University of the Thai Chamber of Commerce

1. บทนำ

การรายงานทางการเงินและการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน โดยการรายงานทางการเงินมุ่งนำเสนอฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล ขณะที่การคำนวณกำไรทางภาษีเป็นไปตามกฎหมายภาษีอากรเพื่อกำหนดฐานภาษีและจัดเก็บรายได้ของรัฐ ความแตกต่างด้านหลักเกณฑ์และช่วงเวลาการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายจึงทำให้กำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีไม่เท่ากัน และก่อให้เกิดผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Book–Tax Differences: BTD) ซึ่งได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องในงานวิจัยทางบัญชีและภาษี (Hanlon & Heitzman, 2010) ทั้งนี้ BTD อาจเกิดจากความแตกต่างตามปกติระหว่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินกับกฎหมายภาษีอากร ทั้งในลักษณะที่กลับรายการได้ในอนาคตและแตกต่างกันอย่างถาวร หรืออาจเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจและพฤติกรรมเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ดังนั้น การตีความ BTD จากขนาดรวมเพียงอย่างเดียวจึงอาจไม่เพียงพอ แต่ควรพิจารณาทิศทาง ประเภท องค์ประกอบ และแหล่งที่มาของผลต่างร่วมกัน (Hanlon & Heitzman, 2010; Tang & Firth, 2011)

ในวรรณกรรมทางบัญชี BTD ถูกนำมาใช้ในหลายบทบาท งานวิจัยด้านคุณภาพกำไรพบว่ากิจการที่มี BTD ขนาดใหญ่อาจมีความคงทนของกำไรและรายการคงค้างแตกต่างจากกิจการที่มี BTD ขนาดเล็ก (Hanlon, 2005) อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของผลต่าง เนื่องจาก BTD ที่เกิดจากการจัดการกำไร การหลีกเลี่ยงภาษี หรือความแตกต่างตามปกติอาจให้ข้อมูลแตกต่างกัน (Blaylock et al., 2012) นอกจากนี้ BTD ยังถูกใช้เป็นตัวชี้วัดทางอ้อมของการจัดการกำไรและการวางแผนภาษี เพราะผู้บริหารอาจปรับกำไรทางบัญชีเพื่อประโยชน์ในการรายงานต่อผู้ลงทุน ควบคู่กับการใช้กลยุทธ์เพื่อลดกำไรทางภาษี Frank et al. (2009) พบว่าการรายงานทางการเงินเชิงรุกสัมพันธ์กับการรายงานภาษีเชิงรุก ขณะที่ Tang and Firth (2011) ชี้ว่า BTD ที่ผิดปกติอาจสะท้อนแรงจูงใจด้านการจัดการกำไรและการจัดการภาษีได้ อย่างไรก็ดี BTD เดียวกันอาจเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน การเลือกวิธีวัดและการกำหนดบทบาทของ BTD จึงต้องสอดคล้องกับคำถามวิจัย

BTD ยังมีนัยต่อการตัดสินใจของเจ้าหนี้ นักลงทุน และผู้ใช้ข้อมูลอื่น โดยกิจการที่มี BTD สูงอาจเผชิญต้นทุนและเงื่อนไขเงินกู้ที่เข้มงวดขึ้น เนื่องจากเจ้าหนี้กังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านข้อมูลและการผิดนัดชำระหนี้ (Hsu et al., 2022) ส่วนในตลาดทุน Hepfer (2023) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง BTD กับผลตอบแทนหลักทรัพย์อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยพื้นฐานอื่น จึงต้องควบคุมปัจจัยดังกล่าวก่อนสรุปว่าเกิดการกำหนดราคาที่คลาดเคลื่อน ขณะที่ Dyussembina and Park (2024) พบว่า BTD มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ แต่การจ่ายเงินปันผลช่วยลดความรุนแรงของความสัมพันธ์ดังกล่าว หลักฐานเหล่านี้สะท้อนว่า BTD มิได้มีความหมายเพียงมิติเดียว แต่อาจเป็นทั้งผลจากปัจจัยเชิงสถาบันและพฤติกรรมของผู้บริหาร ตัวแทนของการจัดการกำไรและการหลีกเลี่ยงภาษี ตลอดจนสัญญาณเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของกิจการ ผู้วิจัยจึงควรกำหนดบทบาทและทิศทางความสัมพันธ์ของ BTD ให้ชัดเจน และไม่ควรกำหนดให้เป็นทั้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และตัวแทนของพฤติกรรมในแบบจำลองเดียวกันโดยไม่มีเหตุผลทางทฤษฎีรองรับ

ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญต่อประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีระบบภาษี การบังคับใช้กฎหมาย โครงสร้างการถือหุ้น และกลไกบรรษัทภิบาลแตกต่างจากประเทศพัฒนาแล้ว อีกทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลภาษีทำให้งานวิจัยส่วนใหญ่ต้องประมาณกำไรทางภาษีและ BTD จากงบการเงิน ความคลาดเคลื่อนในการวัดจึงอาจส่งผลต่อข้อสรุปเกี่ยวกับการจัดการกำไร การหลีกเลี่ยงภาษี และคุณภาพข้อมูลทางการเงิน บทความวิชาการนี้จึงมุ่งสังเคราะห์ความหมาย ที่มา และประเภทของ BTD แนวทางการวัดและข้อจำกัด การตีความ BTD ในงานวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนข้อควรระวังในการนำ BTD ไปใช้ พร้อมเสนอแนวทางการวิจัยในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับบริบทของประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนา

2. ขอบเขตและแนวทางการสังเคราะห์วรรณกรรม

บทความวิชาการนี้มุ่งสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยเกี่ยวกับผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Book–Tax Differences: BTD) ครอบคลุมความหมายและประเภท แนวทางการวัด การใช้ BTD เป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมทางบัญชีและภาษี ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลกระทบต่อคุณภาพข้อมูลทางการเงินและการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจบทบาทและข้อจำกัดของ BTD ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย เอกสารที่นำมาสังเคราะห์ประกอบด้วยงานด้านบัญชี ภาษี และการเงิน โดยสืบค้นจากคำสำคัญ เช่น “book–tax differences” “earnings management” “tax avoidance” “earnings quality” “information risk” “corporate governance” และ “ESG” และให้ความสำคัญกับงานรากฐาน งานที่เกี่ยวข้องโดยตรง และงานร่วมสมัยที่สะท้อนพัฒนาการของแนวคิดและการประยุกต์ใช้ BTD

การสังเคราะห์นี้ไม่ใช่การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบและมิได้มุ่งรวบรวมงานวิจัยทั้งหมด แต่ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบและข้อถกเถียงสำคัญ โดยพิจารณาทั้งงานเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ รวมถึงหลักฐานจากประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เพื่อแสดงให้เห็นว่าความหมายและนัยของ BTD อาจแตกต่างกันตามระบบบัญชี ระบบภาษี กลไกการกำกับดูแล และสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันของแต่ละประเทศ

3. แนวคิดและประเภทของผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

3.1 ความหมายและที่มาของ BTD

ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Book–Tax Differences: BTD) หมายถึงผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีก่อนภาษีที่คำนวณตามหลักการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงิน กับกำไรทางภาษีที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลตามกฎหมายภาษีอากร ผลต่างดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากระบบบัญชีและระบบภาษีมีวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการรับรู้รายการแตกต่างกัน โดยระบบบัญชีมุ่งสะท้อนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน ขณะที่ระบบภาษีมุ่งกำหนดฐานภาษีและจัดเก็บรายได้ของรัฐภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย (Hanlon & Heitzman, 2010) ความแตกต่างของหลักเกณฑ์ทั้งสองระบบทำให้รายได้หรือค่าใช้จ่ายบางรายการได้รับการรับรู้ในจำนวนหรือช่วงเวลาที่ไม่ตรงกัน ตัวอย่างเช่น การคำนวณค่า

เสื่อมราคาตามมาตรฐานการบัญชีอาจแตกต่างจากอัตราและวิธีการที่กฎหมายภาษีกำหนด รายได้บางประเภทอาจได้รับการยกเว้นภาษี และรายจ่ายบางรายการที่รับรู้เป็นค่าใช้จ่ายทางบัญชีอาจไม่สามารถนำมาหักในการคำนวณกำไรทางภาษีได้ ความแตกต่างเหล่านี้ทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีไม่เท่ากัน แม้ว่าจะเกิดจากธุรกรรมทางเศรษฐกิจเดียวกันก็ตาม

อย่างไรก็ตาม BTD ไม่ได้เกิดจากความแตกต่างของกฎเกณฑ์เพียงอย่างเดียว แต่ยังอาจได้รับอิทธิพลจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ผู้บริหารอาจเลือกนโยบายบัญชีหรือประมาณการทางบัญชีเพื่อปรับระดับกำไรที่รายงาน ขณะเดียวกันกิจการอาจดำเนินการวางแผนภาษีเพื่อลดภาระภาษี ส่งผลให้ BTD ถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดทางอ้อมของการจัดการกำไรและการหลีกเลี่ยงภาษีในงานวิจัยจำนวนมาก (Frank et al., 2009; Tang & Firth, 2011) การตีความ BTD จึงมีความซับซ้อน เพราะผลต่างที่สังเกตได้อาจประกอบด้วยทั้งส่วนที่เกิดจากกฎเกณฑ์ตามปกติและส่วนที่เกิดจากพฤติกรรมเชิงดุลยพินิจของผู้บริหาร (Hanlon & Heitzman, 2010) ในเชิงโครงสร้าง วรรณกรรมวิจัยมักจำแนก BTD ออกเป็นสององค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผลต่างชั่วคราว (Temporary BTD) และผลต่างถาวร (Permanent BTD) การจำแนกดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยพิจารณาที่มาของผลต่างและนัยทางเศรษฐกิจได้ละเอียดกว่าการใช้ BTD รวมเพียงค่าเดียว อย่างไรก็ตาม แต่ละองค์ประกอบยังอาจมีทั้งส่วนที่เกิดขึ้นตามปกติและส่วนที่เกิดจากพฤติกรรมของผู้บริหาร จึงไม่ควรสรุปว่าผลต่างประเภทใดประเภทหนึ่งสะท้อนการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษีโดยอัตโนมัติ

3.2 ผลต่างชั่วคราวระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Temporary BTD)

ผลต่างชั่วคราวเกิดจากการที่ระบบบัญชีและระบบภาษีรับรู้รายได้หรือค่าใช้จ่ายรายการเดียวกันในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ผลต่างประเภทนี้จึงมีลักษณะกลับรายการได้ในอนาคต กล่าวคือ รายการที่รับรู้ในการคำนวณกำไรทางบัญชีในงวดปัจจุบันอาจได้รับการรับรู้ในการคำนวณกำไรทางภาษีในงวดอื่น ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ ความแตกต่างของวิธีและอัตราการคำนวณค่าเสื่อมราคา การตั้งประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ การประมาณการผลประโยชน์พนักงาน และรายได้หรือค่าใช้จ่ายที่ระบบบัญชีกับระบบภาษีกำหนดเวลารับรู้ไม่ตรงกัน ผลต่างชั่วคราวอาจก่อให้เกิดสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีหรือหนี้สินภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี ขึ้นอยู่กับว่าผลต่างนั้นจะทำให้กิจการมีจำนวนที่สามารถนำไปหักภาษีหรือมีจำนวนที่ต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นในอนาคต ในงานวิจัยทางบัญชี ผลต่างชั่วคราวมักประมาณจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีหรือการเปลี่ยนแปลงของบัญชีภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีในงบการเงิน (Hanlon, 2005)

ผลต่างชั่วคราวได้รับความสนใจในงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพกำไรและการจัดการกำไร เนื่องจากรายการที่ทำให้เกิดผลต่างชั่วคราวจำนวนหนึ่งเกี่ยวข้องกับรายการคงค้างและการใช้ประมาณการทางบัญชี Phillips et al. (2003) พบว่าค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุนหรือกำไรที่ลดลง ขณะที่ Hanlon (2005) พบว่ากิจการที่มี BTD ขนาดใหญ่อาจมีความคงอยู่ของกำไรและรายการคงค้างต่ำกว่ากิจการที่มี BTD ขนาดเล็ก อย่างไรก็ดี ผลต่างชั่วคราวอาจเกิดจากการดำเนินงานตามปกติหรือความแตกต่างของข้อกำหนดทางบัญชีและภาษีได้เช่นกัน การใช้ผลต่างชั่วคราวเป็นตัวชี้วัดการจัดการกำไรจึงต้องพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วย

3.3 ผลต่างถาวรระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Permanent BTD)

ผลต่างถาวรใช้อธิบายองค์ประกอบของผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีที่เกิดจากรายได้หรือค่าใช้จ่ายซึ่งได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันระหว่างระบบบัญชีกับระบบภาษี และไม่มีการกลับรายการในงวดอนาคต ตัวอย่างเช่น รายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษี รายจ่ายต้องห้าม เบี้ยปรับและเงินเพิ่มทางภาษี รายจ่ายที่กฎหมายอนุญาตให้หักได้เพิ่มเติม และสิทธิประโยชน์ทางภาษีบางประเภท อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า Permanent BTD ในบทความนี้เป็นการใช้ตามความหมายที่ปรากฏในวรรณกรรมวิจัยทางบัญชีและภาษี เพื่อจำแนกแหล่งที่มาของ BTD และวิเคราะห์พฤติกรรมของกิจการ มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอให้ผลต่างถาวร เป็นประเภทของผลต่างที่ต้องรับรู้ตามมาตรฐานการบัญชีเรื่องภาษีเงินได้ในปัจจุบัน การแยกบริบทดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะคำว่า Permanent BTD ในงานวิจัยมุ่งอธิบายความแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี ขณะที่การรับรู้ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีพิจารณาผลต่างชั่วคราวระหว่างมูลค่าตามบัญชีกับฐานภาษีของสินทรัพย์และหนี้สิน

ในบริษัทของงานวิจัย Permanent BTD มักถูกนำมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากรายการบางประเภทอาจเกิดจากการจัดโครงสร้างธุรกรรมเพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยไม่ทำให้กำไรทางบัญชีลดลง อย่างเช่นงานของ Frank et al. (2009) พัฒนาตัวชี้วัด Discretionary Permanent Book–Tax Differences หรือ DTAX โดยประมาณส่วนของ Permanent BTD ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยพื้นฐานตามปกติ และใช้ส่วนคงเหลือดังกล่าวเป็นตัวแทนของการการหลีกเลี่ยงภาษี อย่างไรก็ตาม ค่าที่ได้จากแบบจำลองอาจรวมผลของตัวแปรที่ไม่ได้อยู่ในแบบจำลองและความคลาดเคลื่อนจากการวัด จึงต้องใช้ความระมัดระวังในการตีความว่า Permanent BTD หรือ DTAX สะท้อนการหลีกเลี่ยงภาษีโดยตรง

เมื่อพิจารณาโดยรวม ผลต่างชั่วคราวและผลต่างถาวรมีที่มาและนัยทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน แต่ไม่สามารถกำหนดความหมายของแต่ละประเภทได้อย่างตายตัว ผลต่างชั่วคราวอาจเกิดจากรายการคงค้างตามปกติหรือจากการจัดการกำไร ขณะที่ผลต่างถาวรอาจเกิดจากข้อกำหนดทางภาษีตามปกติ สิทธิประโยชน์ที่กฎหมายกำหนด หรือกลยุทธ์การวางแผนภาษี ดังนั้น การเลือกองค์ประกอบของ BTD มาใช้ในการวิจัยจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา แหล่งข้อมูล และพฤติกรรมที่ผู้วิจัยต้องการอธิบาย

4. แนวทางการวัดผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

วรรณกรรมเกี่ยวกับผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีได้พัฒนาแนวทางการวัด BTD หลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และบทบาทของ BTD ในงานวิจัยแต่ละเรื่อง แนวทางที่ใช้โดยทั่วไปสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ (1) ผลต่างรวมระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี หรือ Total BTD (2) ผลต่างชั่วคราว หรือ Temporary BTD (3) ผลต่างชั่วคราว หรือ Permanent BTD และ (4) ผลต่างที่ผิดปกติ หรือ Abnormal BTD แต่ละวิธีสะท้อนองค์ประกอบของ BTD แตกต่างกันและมีข้อจำกัดในการตีความ จึงไม่สามารถกำหนดได้ว่าวิธีใดเหมาะสมที่สุดสำหรับทุกคำถามวิจัย

4.1 ผลต่างรวมระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Total BTD)

Total BTD เป็นการวัดผลต่างโดยรวมระหว่างกำไรทางบัญชีก่อนภาษีกับกำไรทางภาษี และเป็นแนวทางพื้นฐานที่ได้รับการใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัย โดยสามารถแสดงแนวคิดการคำนวณได้ดังนี้

Total BTD = กำไรทางบัญชีก่อนภาษี – กำไรทางภาษี

เนื่องจากข้อมูลกำไรทางภาษีจากแบบแสดงรายการภาษีไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ งานวิจัยจึงมักประมาณกำไรทางภาษีจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ปัจจุบันหารด้วยอัตราภาษีตามกฎหมาย แล้วนำผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีโดยประมาณมาหารด้วยสินทรัพย์รวมต้นงวดเพื่อควบคุมขนาดกิจการ (Hanlon, 2005) ทั้งนี้ วิธีคำนวณอาจปรับตามข้อมูลและระบบภาษีของแต่ละประเทศ Total BTD สามารถวัดได้ทั้งแบบมีเครื่องหมายและค่าสัมบูรณ์ โดยค่ามีเครื่องหมายแสดงทิศทางของผลต่าง กล่าวคือ ค่าบวกหมายถึงกำไรทางบัญชีสูงกว่ากำไรทางภาษี ส่วนค่าลบหมายถึงกำไรทางบัญชีต่ำกว่า ขณะที่ค่าสัมบูรณ์แสดงขนาดของผลต่างโดยไม่คำนึงถึงทิศทาง การเลือกใช้จึงต้องสอดคล้องกับคำถามวิจัย

Total BTD ถูกนำไปใช้ศึกษาความคงทนของกำไรและรายการคงค้าง (Hanlon, 2005) การเปลี่ยนแปลงอันดับความน่าเชื่อถือ (Ayers et al., 2010) เงื่อนไขสัญญาเงินกู้ (Hsu et al., 2022) และการกำหนดราคาในตลาดทุน (Hepfer, 2023) จุดเด่นของวิธีนี้คือคำนวณและเปรียบเทียบระหว่างกิจการได้สะดวก อีกทั้งสะท้อนความแตกต่างโดยรวมที่ผู้ใช้งบการเงินสามารถสังเกตได้ อย่างไรก็ตาม Total BTD ไม่สามารถจำแนกได้ว่าผลต่างเกิดจากกฎเกณฑ์การจัดการกำไร การวางแผนภาษี หรือหลายปัจจัยร่วมกัน จึงไม่ควรนำไปใช้สรุปพฤติกรรมของผู้บริหารโดยตรง

4.2 ผลต่างชั่วคราวระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Temporary BTD)

Temporary BTD เกิดจากช่วงเวลาการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันระหว่างระบบบัญชีกับระบบภาษี และสามารถกลับรายการได้ในอนาคต เมื่อไม่มีข้อมูลภาษีโดยละเอียด งานวิจัยมักประมาณผลต่างดังกล่าวจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีหารด้วยอัตราภาษีตามกฎหมาย แล้วปรับขนาดด้วยสินทรัพย์รวมของงวดก่อน หรืออาจใช้การเปลี่ยนแปลงสุทธิของสินทรัพย์และหนี้สินภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีตามข้อมูลที่มีอยู่ (Hanlon, 2005)

เนื่องจากรายการที่ก่อให้เกิด Temporary BTD เช่น ค่าเสื่อมราคา ประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ และผลประโยชน์พนักงาน อาจเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจ ผลต่างประเภทนี้จึงถูกนำไปศึกษาคุณภาพและความคงทนของกำไร โดย Blaylock et al. (2012) พบว่าแหล่งที่มาของผลต่างชั่วคราว ไม่ว่าจะเกิดจากการจัดการกำไร การหลีกเลี่ยงภาษี หรือกิจกรรมตามปกติ มีนัยต่อความคงทนของกำไรแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม Temporary BTD ไม่ได้สะท้อนการจัดการกำไรโดยอัตโนมัติ และการประมาณจากภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีอาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี การรวมธุรกิจ และรายการที่รับรู้ในส่วนของเจ้าของ ผู้วิจัยจึงควรตรวจสอบที่มาและความสอดคล้องของข้อมูลก่อนนำไปใช้

4.3 ผลต่างถาวรระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Permanent BTD)

Permanent BTD ในบริบทของงานวิจัยหมายถึงส่วนของผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากความแตกต่างด้านเวลาที่จะกลับรายการในอนาคต หากไม่มีข้อมูลโดยตรง งานวิจัยอาจประมาณ Permanent BTD จากผลต่างระหว่าง Total BTD กับ Temporary BTD ดังนี้

Permanent BTD = Total BTD – Temporary BTD

Permanent BTD เกิดจากรายการที่ได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างถาวรระหว่างระบบบัญชีกับระบบภาษี เช่น รายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษี รายจ่ายต้องห้าม รายจ่ายที่หักได้เพิ่มเติม และสิทธิประโยชน์ทางภาษี เนื่องจากรายการเหล่านี้มีผลต่ออัตราภาษีที่แท้จริงและภาระภาษี Permanent BTD จึงมักถูกใช้ศึกษาการวางแผนภาษีและการรายงานภาษีเชิงรุก (Frank et al., 2009) อย่างไรก็ตาม Gaertner et al. (2016) ชี้ว่าแหล่งที่มาของผลต่างมีความหลากหลายและสัมพันธ์กับการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน และกิจกรรมต่างประเทศ จึงไม่ควรตีความ Permanent BTD ว่าเป็นหลักฐานของการหลีกเลี่ยงภาษีโดยอัตโนมัติ

Permanent BTD อาจประมาณโดยนำ Temporary BTD หักออกจาก Total BTD ทำให้ความคลาดเคลื่อนจากการวัดตัวแปรทั้งสองส่งต่อมายังค่าที่คำนวณได้ ผู้วิจัยจึงควรพิจารณารายการที่เป็นแหล่งกำเนิดผลต่างและโครงสร้างธุรกิจประกอบกัน ทั้งนี้ Permanent BTD เป็นคำที่ใช้จำแนกผลต่างในวรรณกรรมวิจัย มิได้หมายถึงรายการที่ต้องรับรู้ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี

4.4 ผลต่างที่ผิดปกติระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี (Abnormal BTD)

เนื่องจาก Total BTD รวมทั้งองค์ประกอบชั่วคราวและถาวรยังไม่สามารถแยกผลต่างตามปกติออกจากส่วนที่อาจเกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารได้ งานวิจัยจึงใช้แบบจำลองทางสถิติเพื่อประมาณ BTD ที่อธิบายได้ด้วยลักษณะพื้นฐานของกิจการ และนำค่าคงเหลือมาใช้เป็น Abnormal BTD ตัวอย่างเช่น Frank et al. (2009) เสนอ Discretionary Permanent Book–Tax Differences หรือ DTAX โดยประมาณค่าคงเหลือของ Permanent BTD หลังควบคุมรายการทางเศรษฐกิจและภาษีที่เกี่ยวข้อง ขณะที่ Tang and Firth (2011, 2012) แยก BTD เป็นส่วนปกติที่อธิบายได้ด้วยกฎเกณฑ์และการดำเนินงาน กับส่วนผิดปกติที่แบบจำลองไม่สามารถอธิบายได้ และพบว่าทั้งสองส่วนมีนัยต่อการจัดการกำไร การจัดการภาษี และความคงทนของกำไรแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม Abnormal BTD และ DTAX เป็นค่าคงเหลือจากแบบจำลอง ไม่ใช่ตัววัดพฤติกรรมเชิงดุลยพินิจโดยตรง เพราะอาจรวมผลของตัวแปรที่ไม่ได้ควบคุม ความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และความผิดพลาดในการกำหนดแบบจำลอง การตีความค่าดังกล่าวว่าเป็นการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษีจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมของแบบจำลอง ตัวแปรควบคุม และบริบทของกลุ่มตัวอย่าง โดยไม่ควรถือว่าค่าคงเหลือทั้งหมดเกิดจากพฤติกรรมเชิงฉวยโอกาสของผู้บริหาร

4.5 ข้อจำกัดของแนวทางการวัด BTD

แนวทางการวัด BTD แต่ละประเภทมีข้อจำกัดแตกต่างกัน Total BTD คำนวณง่ายแต่ไม่สามารถจำแนกแหล่งที่มาของผลต่าง ขณะที่การแยก Temporary BTD และ Permanent BTD ให้รายละเอียดมากขึ้น แต่ต้องอาศัย

ข้อมูลภาษีที่อาจไม่ครบถ้วนหรือเปรียบเทียบกันไม่ได้ ส่วน Abnormal BTD ช่วยแยกปัจจัยพื้นฐานออกจากส่วนที่ผิดปกติได้ระดับหนึ่ง แต่ผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับแบบจำลองและตัวแปรควบคุม นอกจากนี้ การประมาณกำไรทางภาษีจากค่าใช้จ่ายภาษีในงบการเงินอาจคลาดเคลื่อนจากภาษีต่างประเทศ เครดิตภาษี ผลขาดทุนทางภาษี การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี และรายการปรับปรุงของปีก่อน นอกจากนี้ BTD ที่สังเกตได้ยังอาจเกิดจากการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน และธุรกรรมต่างประเทศตามปกติ ไม่ใช่พฤติกรรมเชิงดุลยพินิจทั้งหมด (Gaertner et al., 2016) อีกทั้งการเลือกตัวหาร เช่น สินทรัพย์รวม ยอดขาย หรือมูลค่าตลาด อาจส่งผลต่อผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงควรระบุสูตร ทิศทาง การใช้ค่ามีเครื่องหมายหรือค่าสัมบูรณ์ และวิธีปรับขนาดอย่างชัดเจน รวมทั้งใช้ตัวชี้วัดมากกว่าหนึ่งรูปแบบหรือทดสอบความทนทานด้วยตัวชี้วัดอื่น โดยสรุป ไม่มีวิธีวัดใดสะท้อนความแตกต่างตามกฎเกณฑ์ การจัดการกำไร และการวางแผนภาษีได้ครบถ้วนพร้อมกัน การเลือกใช้ Total, Temporary, Permanent หรือ Abnormal BTD จึงต้องสอดคล้องกับบทบาทของ BTD วัตถุประสงค์ ข้อมูล และบริบทของการศึกษา

5. การตีความผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีในงานวิจัย

การตีความ BTD ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากผลต่างอาจเกิดจากความแตกต่างระหว่างหลักบัญชีกับกฎหมายภาษี ลักษณะการดำเนินงาน หรือการใช้ดุลยพินิจในการรายงานทางการเงินและการวางแผนภาษี ดังนั้น BTD จึงควรใช้เป็นตัวชี้สัญญาณหรือตัวแปรตัวแทน ไม่ใช่หลักฐานโดยตรงของการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษี ทั้งนี้ Gaertner et al. (2016) ชี้ว่า BTD ทั้งประเภทถาวรและชั่วคราวมีแหล่งที่มาหลากหลาย การตีความจึงควรพิจารณาขนาด ทิศทาง องค์ประกอบ และความต่อเนื่องของผลต่างควบคู่กับบริบทของกิจการ

5.1 BTD กับการจัดการกำไร

BTD ถูกใช้เป็นตัวชี้วัดทางอ้อมของการจัดการกำไร เนื่องจากมาตรฐานการรายงานทางการเงินเปิดโอกาสให้ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการประมาณการและเลือกนโยบายบัญชีมากกว่ากฎหมายภาษี การเร่งรับรู้รายได้ เลื่อนรับรู้ค่าใช้จ่าย หรือปรับประมาณการทางบัญชีจึงอาจเพิ่มกำไรทางบัญชีโดยไม่ทำให้กำไรทางภาษีเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเดียวกัน Tang and Firth (2011) จึงแยก BTD เป็นส่วนปกติ (Normal BTD) ซึ่งเกิดจากกฎเกณฑ์และปัจจัยพื้นฐานของกิจการ กับส่วนผิดปกติ (Abnormal BTD: ABTD) ซึ่งเป็นส่วนที่แบบจำลองไม่สามารถอธิบายได้และอาจเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม ABTD ไม่ได้สะท้อนการจัดการกำไรโดยตรงทั้งหมด เพราะอาจรวมการวางแผนภาษี ปัจจัยที่แบบจำลองไม่ครอบคลุม และความคลาดเคลื่อนในการวัด โดย Morais and Macedo (2021) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ABTD กับการจัดการกำไรขึ้นอยู่กับรูปแบบและวิธีวัดที่ใช้ เช่นเดียวกับความแตกต่างชั่วคราวที่อาจเกิดจากการจัดการรายการคงค้าง หรือเกิดตามปกติจากค่าเสื่อมราคา ประมาณการหนี้สิน และผลประโยชน์พนักงาน ดังนั้น การใช้ BTD เป็นตัวแทนของการจัดการกำไรควรพิจารณาร่วมกับรายการคงค้างเชิงดุลยพินิจ นโยบายบัญชี และลักษณะพื้นฐานของกิจการ

5.2 BTD กับการหลีกเลี่ยงภาษี

BTD ถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรตัวแทนของการหลีกเลี่ยงภาษี เนื่องจากกิจการที่วางแผนลดภาระภาษีอาจรายงานกำไรทางภาษีต่ำกว่ากำไรทางบัญชี ส่งผลให้ BTD ที่เป็นบวกมีขนาดเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลต่างดังกล่าวอาจเกิดจากการวางแผนภาษี การจัดการกำไร หรือความแตกต่างตามปกติระหว่างหลักบัญชีกับกฎหมายภาษี จึงไม่สามารถใช้ขนาดของ BTD เพียงอย่างเดียวเพื่อยืนยันพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงภาษี ทั้งนี้ Frank et al. (2009) และ Tang and Firth (2011) พบว่าการรายงานทางการเงินเชิงรุกและการรายงานภาษีเชิงรุกสามารถเกิดขึ้นพร้อมกัน โดยผู้บริหารอาจรายงานกำไรทางบัญชีให้สูงเพื่อประโยชน์ในตลาดทุน ขณะเดียวกันก็ลดกำไรทางภาษีเพื่อประหยัดภาษี ซึ่งทำให้ BTD เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การแยก BTD เป็นความแตกต่างถาวรและความแตกต่างชั่วคราวช่วยให้เข้าใจแหล่งที่มาของผลต่างได้ชัดเจนขึ้น โดยความแตกต่างถาวรอาจเกิดจากรายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีหรือรายจ่ายต้องห้าม ส่วนความแตกต่างชั่วคราวเกิดจากช่วงเวลาการรับรู้รายการที่ไม่ตรงกันและสามารถกลับรายการได้ในอนาคต อย่างไรก็ดี ผลต่างทั้งสองประเภทยังอาจเกิดจากกิจกรรมทางธุรกิจตามปกติ (Gaertner et al., 2016) ดังนั้น การศึกษาการหลีกเลี่ยงภาษีควรใช้ BTD ร่วมกับอัตราภาษีที่แท้จริง อัตราภาษีเงินสด หรือภาษีเงินได้ที่จ่ายจริง รวมทั้งควบคุมปัจจัยพื้นฐานของกิจการ เพื่อลดความเสี่ยงในการตีความ BTD ที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติว่าเป็นการหลีกเลี่ยงภาษี

5.3 BTD กับคุณภาพกำไรและความเสี่ยงด้านข้อมูล

BTD สามารถใช้เป็นตัวชี้สัญญาณคุณภาพกำไร เนื่องจากผลต่างที่มีขนาดใหญ่หรือเปลี่ยนแปลงผิดปกติอาจสะท้อนการใช้รายการคงค้างและประมาณการที่ต้องอาศัยดุลยพินิจ ทำให้การประเมินผลการดำเนินงานในอนาคตมีความไม่แน่นอนมากขึ้น ทั้งนี้ Hanlon (2005) พบว่ากิจการที่มี BTD ขนาดใหญ่มีความคงทนของกำไรและรายการคงค้างแตกต่างจากกิจการที่มี BTD ขนาดเล็ก อย่างไรก็ตาม ความหมายของ BTD ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของผลต่าง ไม่ว่าจะเกิดจากการจัดการกำไร การหลีกเลี่ยงภาษี หรือลักษณะพื้นฐานของกิจการ (Blaylock et al., 2012) ขณะที่ Jackson (2015) พบว่าองค์ประกอบของ BTD ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในอนาคตได้ สอดคล้องกับ Dridi and Boubaker (2016) ซึ่งพบว่าองค์ประกอบเชิงดุลยพินิจของ BTD สามารถเป็นสัญญาณเกี่ยวกับความคงทนของกำไรและรายการคงค้าง แม้หลักฐานดังกล่าวจะมาจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กในประเทศตูนิเซียและมีข้อจำกัดในการสรุปเป็นการทั่วไป นอกจากขนาดและแหล่งที่มาแล้ว ความสม่ำเสมอและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลก็มีความสำคัญ Chen et al. (2012) พบว่าความสม่ำเสมอของ BTD สัมพันธ์กับความคงทนและเนื้อหาข้อมูลของกำไร ส่วน Choi et al. (2020) ชี้ว่าความสม่ำเสมอดังกล่าวช่วยในการพยากรณ์กำไรของนักวิเคราะห์ ขณะเดียวกัน Evers et al. (2014) พบว่าขอบเขตและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลภาษีแตกต่างกันระหว่างกิจการ ทำให้ผู้ใช้งบการเงินอาจไม่สามารถจำแนกได้ว่า BTD เกิดจากกฎเกณฑ์ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ หรือดุลยพินิจของผู้บริหาร ดังนั้น การใช้ BTD ประเมินคุณภาพกำไรและความเสี่ยงด้านข้อมูลจึงควรพิจารณาขนาด แหล่งที่มา องค์ประกอบ ความสม่ำเสมอ และข้อมูลประกอบร่วมกัน โดยไม่ควรตีความว่า BTD ขนาดใหญ่หมายถึงคุณภาพกำไรต่ำโดยอัตโนมัติ

5.4 BTD กับมุมมองของผู้ใช้ข้อมูลและตลาดทุน

BTD เป็นข้อมูลที่ผู้ลงทุน นักวิเคราะห์ และเจ้าหนี้อาจใช้ประเมินคุณภาพกำไร ความเสี่ยง และมูลค่ากิจการ แต่การตีความมีความซับซ้อนเพราะผลต่างอาจเกิดจากกฎเกณฑ์ การจัดการกำไร การวางแผนภาษี หรือการดำเนินงานตามปกติ Comprix et al. (2011) พบว่า BTD มีความสัมพันธ์กับความแตกต่างทางความคิดเห็นของนักลงทุน ขณะที่ Ayers et al. (2010) พบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของ BTD กับอันดับความน่าเชื่อถือ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวลดลงเมื่อผลต่างเกิดจากการวางแผนภาษี นอกจากนี้ Donohoe and McGill (2011) พบว่าการเพิ่มรายละเอียด BTD ในแบบแสดงรายการภาษี Schedule M-3 มีนัยต่อการประเมินมูลค่าและพฤติกรรมของกิจการ สะท้อนว่าประโยชน์ของ BTD ขึ้นอยู่กับทั้งคุณลักษณะของผลต่างและคุณภาพการเปิดเผยข้อมูล ในด้านตลาดทุน Chi et al. (2014) พบหลักฐานว่าผู้ลงทุนอาจกำหนดราคาข้อมูลใน BTD คลาดเคลื่อน อย่างไรก็ตาม Hepfer (2023) ชี้ว่าความคลาดเคลื่อนดังกล่าวอาจอธิบายได้ด้วยปัจจัยพื้นฐานอื่นของกิจการ ดังนั้น BTD จึงควรใช้เป็นตัวชี้สัญญาณมากกว่าหลักฐานโดยตรงของพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยต้องพิจารณาขนาด ทิศทาง แหล่งที่มา องค์ประกอบ และบริบทของกิจการร่วมกันก่อนนำไปอธิบายการตอบสนองของตลาดทุน

6. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีไม่ได้เกิดจากข้อแตกต่างระหว่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินกับกฎหมายภาษีอากรเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับบรรษัทภิบาล ลักษณะและแรงจูงใจของผู้บริหาร การวางแผนภาษี การดำเนินงานของกิจการ ตลอดจนสภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน ปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อขนาด ทิศทาง องค์ประกอบ และความต่อเนื่องของ BTD และมักมีความเชื่อมโยงกัน เช่น แรงจูงใจของผู้บริหารอาจส่งผลทั้งต่อการจัดการกำไรและการวางแผนภาษี การวิเคราะห์ BTD จึงควรระมัดระวังในการสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

6.1 บรรษัทภิบาลและกลไกการตรวจสอบ

บรรษัทภิบาลช่วยกำกับการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารผ่านคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ โครงสร้างผู้ถือหุ้น ระบบควบคุมภายใน และผู้สอบบัญชีภายนอก แม้กลไกที่มีประสิทธิผลควรช่วยลดพฤติกรรมเชิงฉวยโอกาสและเพิ่มความโปร่งใส แต่ความสัมพันธ์กับ BTD อาจแตกต่างกันตามบริบท เนื่องจาก BTD บางส่วนเกิดจากการวางแผนภาษีที่ชอบด้วยกฎหมายหรือลักษณะการดำเนินงานตามปกติ โดย Hanlon et al. (2012) พบว่า BTD ขนาดใหญ่สัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชีที่สูงขึ้น สะท้อนว่าผู้สอบบัญชีอาจใช้ BTD เป็นสัญญาณของความซับซ้อนและความเสี่ยงในการตรวจสอบ ขณะที่ Oh et al. (2016) และ Riguen et al. (2018) ชี้ว่าบรรษัทภิบาลและคุณภาพการสอบบัญชีเป็นกลไกที่ทำงานร่วมกันและอาจเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่าง BTD กับกระบวนการตรวจสอบ นอกจากนี้ Wahab et al. (2018) พบว่าความหลากหลายด้านอายุ อายุงาน การศึกษา และเพศของทีมผู้บริหารระดับสูงสัมพันธ์กับ BTD และความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงตามกฎเกณฑ์บรรษัทภิบาล ดังนั้น การประเมิน BTD ควรพิจารณาลักษณะของคณะกรรมการ ทีมผู้บริหาร คุณภาพการสอบบัญชี และสภาพแวดล้อมด้านการกำกับดูแลร่วมกัน โดยไม่ควรสรุปว่า BTD สูงหมายถึงบรรษัทภิบาลอ่อนแอโดยอัตโนมัติ

6.2 แรงจูงใจและลักษณะของผู้บริหาร

แรงจูงใจของผู้บริหารมีผลต่อการรายงานทางการเงินและการวางแผนภาษี โดยผู้บริหารอาจต้องการรายงานกำไรทางบัญชีให้สูงเพื่อบรรลุเป้าหมายผลการดำเนินงาน รักษาราคาหุ้น หรือเพิ่มค่าตอบแทน ขณะเดียวกันก็อาจต้องการลดกำไรทางภาษีเพื่อลดภาระภาษี การสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทั้งสองจึงอาจสะท้อนผ่านขนาดและองค์ประกอบของ BTD โดย Wong et al. (2015) พบว่าการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีของกิจการในประเทศจีนแตกต่างกันตามแรงจูงใจในการจัดการกำไร การจัดการภาษี และลักษณะความเป็นเจ้าของ ขณะที่ Xian et al. (2015) พบว่าค่าตอบแทนที่อิงหุ้นสัมพันธ์กับ BTD แตกต่างกันตามแหล่งที่มาของผลต่าง โดย BTD จากการวางแผนภาษีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ BTD จากการจัดการกำไรมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ Hsu et al. (2022) แสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้พิจารณา BTD ร่วมกับความมั่นใจเกินควรของผู้บริหารในการประเมินความเสี่ยงและกำหนดเงื่อนไขเงินกู้ ดังนั้นผลของแรงจูงใจและลักษณะผู้บริหารต่อ BTD จึงขึ้นอยู่กับโครงสร้างค่าตอบแทน ความเป็นเจ้าของ และสภาพแวดล้อมของกิจการ ไม่ควรตีความความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันทุกกรณี

6.3 การวางแผนภาษีและปัจจัยพื้นฐานของกิจการ

การวางแผนภาษีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด BTD เนื่องจากกิจการอาจใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เลือกช่วงเวลารับรู้รายได้และรายจ่าย หรือปรับโครงสร้างธุรกรรมเพื่อลดกำไรทางภาษี โดยไม่จำเป็นต้องปรับกำไรทางบัญชีในทิศทางเดียวกัน Frank et al. (2009) และ Tang and Firth (2011) แสดงให้เห็นว่าการรายงานทางการเงินเชิงรุกและการรายงานภาษีเชิงรุกสามารถเกิดขึ้นร่วมกันได้ อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางบัญชี กฎหมายภาษี ต้นทุนทางการเมือง และความเสี่ยงจากการตรวจสอบ ดังนั้น การวางแผนภาษีอาจก่อให้เกิดทั้งผลต่างถาวรจากสิทธิประโยชน์ทางภาษี รายได้ที่ได้รับยกเว้น หรือรายจ่ายต้องห้าม และผลต่างชั่วคราวจากช่วงเวลารับรู้รายการที่ไม่ตรงกัน อย่างไรก็ดี BTD ยังอาจเกิดจากกิจกรรมตามปกติของกิจการ โดย Gaertner et al. (2016) พบว่าผลต่างจำนวนมากสามารถอธิบายได้ด้วยการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน ธุรกรรมต่างประเทศ และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ขณะที่ Rahiminejad (2025) พบว่า BTD ที่เป็นลบขนาดใหญ่สัมพันธ์กับลักษณะทางเศรษฐกิจรายการทางบัญชี และลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรม โดยมีหลักฐานจำกัดว่าเกิดจากการจัดการกำไรผ่านภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น BTD ขนาดใหญ่จึงไม่จำเป็นต้องสะท้อนการหลีกเลี่ยงภาษีหรือการจัดการกำไรเสมอไป การวิเคราะห์ควรพิจารณาทั้งขนาด ทิศทาง และประเภทของผลต่าง พร้อมควบคุมปัจจัยพื้นฐาน เช่น ขนาดกิจการ ความสามารถในการทำกำไร โครงสร้างเงินทุน การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร การวิจัยและพัฒนา การดำเนินงานในต่างประเทศ และลักษณะอุตสาหกรรม เพื่อแยกผลจากกิจกรรมตามปกติออกจากพฤติกรรมเชิงดุลยพินิจ

6.4 ระบบภาษีและสภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน

โครงสร้างระบบภาษี ระดับความเชื่อมโยงระหว่างหลักบัญชีกับหลักภาษี อัตราภาษี การบังคับใช้กฎหมาย และคุณภาพของกลไกกำกับดูแล ล้วนกำหนดแรงจูงใจและขอบเขตการใช้ดุลยพินิจของกิจการ ประเทศที่กำไรทางบัญชีเชื่อมโยงกับกำไรทางภาษีในระดับสูงอาจมี BTD ต่ำกว่าโดยโครงสร้าง ขณะที่ประเทศซึ่งแยกทั้งสองระบบออกจากกันมากอาจมี BTD สูงขึ้น ทั้งจากความแตกต่างตามกฎเกณฑ์และการใช้ดุลยพินิจโดย Tang and Firth (2011) แสดงให้

เห็นว่าการตีความ BTD ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางบัญชีและภาษี เนื่องจากส่วนปกติและส่วนผิดปกติของ BTD อาจมีความหมายแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ขณะที่ Helms et al. (2025) พบว่าคุณลักษณะของระบบภาษีและสภาพแวดล้อมเชิงสถาบันมีส่วนอธิบายความแตกต่างระหว่างประเทศในการใช้บัญชีภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีเพื่อจัดการกำไร นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ข้อกำหนดการเปิดเผยข้อมูล และมาตรการต่อต้านการหลีกเลี่ยงภาษี อาจทำให้ระดับและองค์ประกอบของ BTD เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา การเปรียบเทียบ BTD ระหว่างกิจการ ประเทศ หรือช่วงเวลาจึงต้องควบคุมความแตกต่างด้านกฎเกณฑ์และสถาบัน เพื่อไม่ให้ตีความปัจจัยเชิงโครงสร้างว่าเป็นพฤติกรรมของผู้บริหาร

7. ผลลัพธ์และนัยทางเศรษฐกิจของผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีไม่เพียงสะท้อนความแตกต่างระหว่างหลักการบัญชีกับกฎหมายภาษีหรือพฤติกรรมของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของกิจการหลายด้าน เช่น ความคงทนของกำไร การเปลี่ยนแปลงของกำไรในอนาคต การตอบสนองของตลาดทุน ความเห็นของนักลงทุนและนักวิเคราะห์ อันดับความน่าเชื่อถือ ต้นทุนของหนี้ และภาระในการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ควรถูกตีความว่า BTD เป็นสาเหตุโดยตรงของผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจทั้งหมด เนื่องจาก BTD และผลลัพธ์เหล่านี้อาจได้รับอิทธิพลร่วมกันจากลักษณะพื้นฐานของกิจการ ความเสี่ยงทางธุรกิจ การวางแผนภาษี คุณภาพการรายงานทางการเงิน และสภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน ดังนั้น การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของ BTD จึงต้องพิจารณาแหล่งที่มา องค์ประกอบ ทิศทาง และความต่อเนื่องของผลต่างประกอบกัน

7.1 ความคงทนของกำไรและผลการดำเนินงานในอนาคต

ความคงทนของกำไรหมายถึงความสามารถของกำไรในงวดปัจจุบันที่จะดำรงอยู่และใช้พยากรณ์กำไรในอนาคต โดย BTD ถูกนำมาใช้เป็นตัวชี้สัญญาณเกี่ยวกับความคงทนของกำไร เนื่องจากผลต่างขนาดใหญ่อาจสะท้อนว่ากำไรทางบัญชีประกอบด้วยรายการคงค้าง การประมาณการ หรือการใช้ดุลยพินิจที่อาจกลับรายการในงวดต่อไป Hanlon (2005) พบว่ากิจการที่มี BTD ทั้งด้านบวกและด้านลบขนาดใหญ่มีความคงทนของกำไรและรายการคงค้างต่ำกว่ากิจการที่มี BTD ขนาดเล็ก จึงสนับสนุนการใช้ BTD เป็นสัญญาณเตือนเกี่ยวกับคุณภาพและความต่อเนื่องของกำไร อย่างไรก็ตาม BTD ขนาดใหญ่ไม่ได้หมายความว่ากำไรมีคุณภาพต่ำเสมอไป เพราะความหมายของผลต่างขึ้นอยู่กับแหล่งที่มา Blaylock et al. (2012) พบว่า BTD ที่เกิดจากการจัดการกำไร การหลีกเลี่ยงภาษี และลักษณะพื้นฐานของกิจการมีนัยต่อความคงทนของกำไรแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการพิจารณาเฉพาะขนาดของ BTD อาจไม่เพียงพอ นอกจากนี้ Jackson (2015) พบว่าผลต่างถาวรและผลต่างชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของกำไรในอนาคตแตกต่างกัน ขณะที่ Tang and Firth (2012) แสดงว่า BTD ส่วนปกติและส่วนผิดปกติมีนัยต่อความคงทนของกำไรและความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับผลตอบแทนไม่เหมือนกัน โดยส่วนปกติอาจสะท้อนความแตกต่างตามกฎเกณฑ์และลักษณะทางเศรษฐกิจของกิจการ ส่วนที่ผิดปกติอาจเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจมากกว่า ดังนั้น การใช้ BTD เพื่อประเมินความคงทนของกำไรและพยากรณ์ผลการดำเนินงานจึงควรพิจารณาทั้งขนาด ทิศทาง ประเภท และแหล่งที่มาของผลต่าง มากกว่าการใช้ BTD รวมเพียงค่าเดียว

7.2 การประเมินมูลค่าและการตอบสนองของตลาดทุน

BTD อาจมีนัยต่อการประเมินมูลค่ากิจการ เนื่องจากผู้ลงทุนใช้ข้อมูลกำไรทางบัญชี ข้อมูลภาษี และผลต่างระหว่างข้อมูลทั้งสองเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในอนาคต อย่างไรก็ตาม ข้อมูลภาษีมีความซับซ้อนและต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน จึงอาจทำให้ผู้ลงทุนประมวลผลข้อมูลจาก BTD ได้ไม่สมบูรณ์ Tang and Firth (2012) พบว่าตลาดตอบสนองต่อองค์ประกอบของ BTD แตกต่างกัน โดย BTD ปกติขนาดใหญ่ช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับผลตอบแทน แต่ไม่พบหลักฐานชัดเจนสำหรับ BTD ผิดปกติ สอดคล้องกับ Chi et al. (2014) ที่พบว่าผู้ลงทุนอาจกำหนดราคาข้อมูลใน BTD คลาดเคลื่อน โดยอัตราส่วนกำไรทางภาษีต่อกำไรทางบัญชีสามารถพยากรณ์การเติบโตของกำไรและผลตอบแทนผิดปกติในอนาคตได้ อีกทั้งพฤติกรรมของผู้ขายชอร์ตและบุคคลภายในยังสะท้อนการใช้ประโยชน์จากความคลาดเคลื่อนดังกล่าว แม้การทำกำไรจะถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดในการซื้อขาย อย่างไรก็ตาม Hepfer (2023) ให้ข้อค้นพบที่ระมัดระวังมากขึ้น โดยพบว่าความผิดปกติของผลตอบแทนที่เชื่อมโยงกับ BTD อาจไม่ใช่ปรากฏการณ์ที่เป็นอิสระ แต่สามารถอธิบายได้ด้วยความผิดปกติของอัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อราคาหลักทรัพย์ ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายหลักฐานของ Tang and Firth (2012) และ Chi et al. (2014) โดยชี้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง BTD กับผลตอบแทนในอนาคตอาจเกิดจากทั้งข้อมูลในองค์ประกอบของ BTD และปัจจัยพื้นฐานอื่นของกิจการ ดังนั้นหลักฐานเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อ BTD จึงยังไม่เป็นเอกภาพ และควรตีความโดยคำนึงถึงวิธีวัด BTD องค์ประกอบของผลต่าง แบบจำลองผลตอบแทน และตัวแปรพื้นฐานที่ใช้ควบคุม

7.3 ความเสี่ยงด้านข้อมูล นักวิเคราะห์ และเจ้าหนี้

BTD อาจเพิ่มความไม่แน่นอนในการประเมินผลการดำเนินงาน เพราะผู้ใช้ข้อมูลไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่าผลต่างเกิดจากกฎเกณฑ์ การจัดการกำไร การวางแผนภาษี หรือลักษณะทางเศรษฐกิจของกิจการ ความไม่แน่นอนนี้จึงอาจส่งผลต่อความคิดเห็นของนักลงทุน การพยากรณ์ของนักวิเคราะห์ และการประเมินความเสี่ยงของเจ้าหนี้ โดย Comprix et al. (2011) พบว่า BTD สัมพันธ์กับความแตกต่างทางความคิดเห็นของนักลงทุน เนื่องจากผลต่างที่มีขนาดใหญ่หรือซับซ้อนอาจทำให้ผู้ลงทุนตีความข้อมูลแตกต่างกัน สะท้อนบทบาทของ BTD ในฐานะสัญญาณของความเสี่ยงและความไม่สมมาตรด้านข้อมูล อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงดังกล่าวขึ้นอยู่กับรูปแบบของ BTD ด้วย Chen et al. (2012) พบว่าความสม่ำเสมอของ BTD สัมพันธ์กับความคงทนและเนื้อหาข้อมูลของกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี กล่าวคือ BTD ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและคาดการณ์ได้อาจช่วยให้ผู้ใช้ข้อมูลเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบบัญชีกับระบบภาษีได้ดีกว่า BTD ที่ผันผวน สอดคล้องกับ Choi et al. (2020) ซึ่งพบว่าความสม่ำเสมอของ BTD มีนัยต่อความถูกต้องและเนื้อหาข้อมูลของการพยากรณ์โดยนักวิเคราะห์ แสดงว่านักวิเคราะห์สามารถใช้รูปแบบของ BTD เพื่อลดความไม่แน่นอนได้ แต่ประโยชน์ดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับคุณภาพและความเพียงพอของข้อมูลภาษีที่กิจการเปิดเผย

สำหรับเจ้าหนี้ Ayers et al. (2010) พบว่าการเปลี่ยนแปลงของ BTD สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงอันดับความน่าเชื่อถือ แต่ความสัมพันธ์ลดลงเมื่อผลต่างมีแนวโน้มเกิดจากการวางแผนภาษี แสดงว่าสถาบันจัดอันดับพิจารณาแหล่งที่มาควบคู่กับขนาดของ BTD ในทิศทางเดียวกัน Moore and Xu (2018) พบว่า BTD ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงและต้นทุนหนี้ภาคเอกชน โดยผลต่างขนาดใหญ่อาจเพิ่มความกังวลเกี่ยวกับความแม่นยำของข้อมูลและคุณภาพกำไร

เว้นแต่เกิดจากการวางแผนภาษีมากกว่าความไม่แน่นอนในการรายงาน ขณะที่ Hsu et al. (2022) พบว่า BTD ขนาดใหญ่เพิ่มความกังวลของธนาคารเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านข้อมูลและการผิดนัดชำระหนี้ จนนำไปสู่เงื่อนไขเงินกู้ที่เข้มงวดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อกิจการมีผู้บริหารที่มั่นใจเกินควร ดังนั้น ผลกระทบของ BTD ต่อผู้ให้กู้จึงขึ้นอยู่กับทั้งขนาด แหล่งที่มา ความสม่ำเสมอ ลักษณะของผู้บริหาร และข้อมูลที่กิจการเปิดเผย

7.4 การสอบบัญชี การเปิดเผยข้อมูล และการกำกับดูแล

BTD มีนัยต่อกระบวนการสอบบัญชีและการกำกับดูแล เนื่องจากผลต่างขนาดใหญ่อาจสะท้อนความซับซ้อนของธุรกรรม ความเสี่ยงจากการใช้ประมาณการ หรือความเป็นไปได้ของการรายงานเชิงรุก ผู้สอบบัญชีจึงอาจต้องเพิ่มขอบเขตและความเข้มข้นของการตรวจสอบ โดย Hanlon et al. (2012) พบว่า BTD และภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีขนาดใหญ่สัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมสอบบัญชีที่สูงขึ้น แสดงว่าผู้สอบบัญชีใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการประเมินความเสี่ยงและความซับซ้อนของงาน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้หมายความว่า BTD สูงเป็นหลักฐานของการทุจริต แต่สะท้อนต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อ BTD เพิ่มความซับซ้อนในการประเมิน การเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของผลต่างจึงมีความสำคัญ Evers et al. (2014) พบว่าขอบเขตและคุณภาพของการเปิดเผย BTD ในหมายเหตุประกอบงบการเงินแตกต่างกันระหว่างกิจการและโดยรวมยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ทำให้ผู้ใช้ข้อมูลแยกได้ยากว่าผลต่างเกิดจากกิจกรรมตามปกติ ข้อแตกต่างของกฎเกณฑ์ หรือดุลยพินิจของผู้บริหาร อย่างไรก็ดี เนื่องจากงานดังกล่าวเป็น Discussion Paper จึงควรใช้เป็นหลักฐานประกอบ ขณะที่ Donohoe and McGill (2011) พบว่าการเพิ่มรายละเอียด BTD ในแบบแสดงรายการภาษี Schedule M-3 ของสหรัฐอเมริกามีนัยต่อการประเมินมูลค่าและพฤติกรรมของกิจการ ซึ่งสนับสนุนว่าการเปิดเผยที่เพียงพอช่วยให้หน่วยงานภาษีและผู้ใช้ข้อมูลประเมินความเสี่ยงได้ดีขึ้น โดยสรุป BTD เกี่ยวข้องกับต้นทุนการสอบบัญชี คุณภาพการเปิดเผยข้อมูล และประสิทธิผลของการกำกับดูแล แต่ประโยชน์ของข้อมูลขึ้นอยู่กับรายละเอียดที่เปิดเผยและความสามารถในการจำแนกแหล่งที่มาของผลต่าง เช่นเดียวกับผลลัพธ์ด้านกำไร ตลาดทุน และต้นทุนหนี้ การตีความจึงควรพิจารณาขนาด ทิศทาง องค์ประกอบ และความสม่ำเสมอของ BTD ร่วมกับปัจจัยพื้นฐานและบริบทเชิงสถาบัน เพื่อหลีกเลี่ยงข้อสรุปที่เกินกว่าหลักฐานเชิงประจักษ์

8. ข้อควรระวังและข้อจำกัดในการใช้ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี

แม้ผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ในการศึกษาคุณภาพกำไร การจัดการกำไร การวางแผนภาษี และผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจของกิจการ แต่ BTD เป็นตัวแปรที่มีความซับซ้อนและสามารถเกิดจากหลายสาเหตุ การใช้ BTD ในการวิจัยจึงมีข้อจำกัดทั้งด้านแนวคิด และวิธีการวัด คุณภาพของข้อมูล ข้อจำกัดเหล่านี้ไม่ได้หมายความว่า BTD ไม่เหมาะสมสำหรับการวิจัย แต่แสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยต้องเลือกวิธีวัดและตีความผลให้สอดคล้องกับคำถามวิจัย รวมทั้งใช้การทดสอบเพิ่มเติมเพื่อยืนยันว่าผลการศึกษาไม่ได้เกิดจากวิธีวัดหรือปัจจัยแทรกซ้อนอื่น

8.1 ความคลุมเครือด้านความหมายของ BTD

ข้อจำกัดสำคัญของ BTD คือ ผลต่างที่สังเกตได้อาจเกิดจากทั้งความแตกต่างตามกฎเกณฑ์และพฤติกรรมเชิงดุลยพินิจ ความแตกต่างตามกฎเกณฑ์เกิดจากวัตถุประสงค์และหลักการรับรู้รายการที่แตกต่างกันระหว่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินกับกฎหมายภาษีอากร ขณะที่ความแตกต่างเชิงดุลยพินิจอาจเกิดจากการจัดการกำไร การวางแผนภาษี หรือการตัดสินใจทางธุรกิจของผู้บริหาร ดังนั้น BTD ขนาดใหญ่จึงไม่จำเป็นต้องหมายถึงการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษีเสมอไป ตัวอย่างเช่น ผลต่างอาจเกิดจากวิธีคิดค่าเสื่อมราคาที่แตกต่างกัน รายได้ที่ได้รับยกเว้นภาษี รายจ่ายต้องห้าม การชดเชยผลขาดทุนทางภาษี หรือการดำเนินงานในต่างประเทศ ปัจจัยเหล่านี้สามารถทำให้ BTD เพิ่มขึ้นได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงฉวยโอกาส Gaertner et al. (2016) แสดงให้เห็นว่าแหล่งที่มาของ BTD ทั้งประเภทถาวรและประเภทชั่วคราวมีความหลากหลาย และส่วนหนึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยกิจกรรมการดำเนินงาน การจัดหาเงินทุน และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจของกิจการ หลักฐานดังกล่าวสะท้อนว่าการตีความ BTD ต้องพิจารณารายการที่ก่อให้เกิดผลต่าง ไม่ควรพิจารณาเฉพาะขนาดของผลต่างรวม นอกจากนี้ BTD เดียวกันอาจสะท้อนพฤติกรรมหลายประเภทในเวลาเดียวกัน เช่น ผู้บริหารอาจเพิ่มกำไรทางบัญชีผ่านรายการคงค้างและลดกำไรทางภาษีผ่านการวางแผนภาษี ทำให้ BTD เพิ่มขึ้นจากทั้งการจัดการกำไรและการหลีกเลี่ยงภาษี การใช้ BTD เป็นตัวแทนของพฤติกรรมเพียงด้านเดียวจึงมีความเสี่ยงต่อการตีความคลาดเคลื่อน (Frank et al., 2009; Tang & Firth, 2011)

8.2 ข้อจำกัดของวิธีการวัด BTD

แนวทางการวัด BTD แต่ละวิธีมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน การใช้ BTD รวมเป็นวิธีที่คำนวณและตีความได้ง่าย แต่ไม่สามารถแยกความแตกต่างที่เกิดจากกฎเกณฑ์ตามปกติออกจากความแตกต่างที่อาจเกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร นอกจากนี้ ผลต่างรวมอาจรวมรายการหลายประเภทที่มีผลทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ที่ตรวจพบไม่สามารถระบุแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจน (Hanlon, 2005; Hanlon & Heitzman, 2010) การแยก BTD ออกเป็นความแตกต่างถาวรและความแตกต่างชั่วคราวช่วยเพิ่มรายละเอียดในการวิเคราะห์ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจำแนกรายการ ความแตกต่างชั่วคราวสามารถกลับรายการได้ในอนาคต ขณะที่ความแตกต่างถาวรไม่กลับรายการ อย่างไรก็ตาม รายการแต่ละประเภทอาจประกอบด้วยทั้งองค์ประกอบตามกฎเกณฑ์และองค์ประกอบเชิงดุลยพินิจ การจำแนกดังกล่าวจึงไม่ได้แยกพฤติกรรมการจัดการกำไรออกจากการวางแผนภาษีได้อย่างสมบูรณ์ การใช้ Abnormal BTD หรือ DTAX มีวัตถุประสงค์เพื่อแยกส่วนของ BTD ที่สามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยพื้นฐานออกจากส่วนที่อาจเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจ โดยทั่วไปวิธีดังกล่าวใช้ค่าคงเหลือจากแบบจำลองประมาณการเป็นตัวแทนขององค์ประกอบผิดปกติ (Frank et al., 2009; Tang & Firth, 2011) อย่างไรก็ตาม ค่าคงเหลือดังกล่าวอาจรวมทั้งพฤติกรรมเชิงดุลยพินิจ ตัวแปรสำคัญที่ไม่ได้รวมอยู่ในแบบจำลอง และความคลาดเคลื่อนในการวัด ดังนั้น Abnormal BTD จึงไม่ใช่หลักฐานโดยตรงของการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษี ผลการประมาณ Abnormal BTD ยังขึ้นอยู่กับการกำหนดแบบจำลอง ตัวแปรควบคุม กลุ่มอุตสาหกรรม ช่วงเวลาที่ใช้ประมาณ และจำนวนข้อมูลในแต่ละกลุ่ม แบบจำลองที่แตกต่างกันอาจให้ค่าผลต่างผิดปกติของกิจการเดียวกันไม่เท่ากัน ผู้วิจัยจึงควรเปิดเผยสมการ วิธีประมาณ และเหตุผลในการเลือกตัวแปรอย่างชัดเจน รวมทั้งทดสอบความทนทานของผลการศึกษาด้วยแนวทางการวัดทางเลือก อีกประเด็นหนึ่งคือทิศทางของการคำนวณ BTD งานวิจัยบางงานคำนวณจากกำไรทางบัญชีหักกำไรทางภาษี ขณะที่บาง

งานใช้อัตราส่วนกำไรทางภาษีต่อกำไรทางบัญชี หรือใช้ค่าสัมบูรณ์ของผลต่าง การกำหนดทิศทางแตกต่างกันทำให้ความหมายของค่าบวกและค่าลบไม่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงต้องระบุสูตรและความหมายของเครื่องหมายอย่างชัดเจนก่อนนำผลไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น

8.3 ข้อจำกัดด้านข้อมูลและการประมาณกำไรทางภาษี

ข้อมูลกำไรทางภาษีที่แท้จริงจากแบบแสดงรายการภาษีมักไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ งานวิจัยส่วนใหญ่จึงต้องประมาณกำไรทางภาษีจากค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ปัจจุบันหารด้วยอัตราภาษีตามกฎหมาย วิธีดังกล่าวช่วยให้สามารถศึกษากิจการจำนวนมากได้ แต่ค่าที่คำนวณได้อาจไม่ตรงกับกำไรสุทธิทางภาษีที่กิจการรายงานต่อหน่วยงานจัดเก็บภาษี (Hanlon & Heitzman, 2010) ความคลาดเคลื่อนอาจเกิดจากเครดิตภาษี การชดเชยผลขาดทุนทางภาษี อัตราภาษีที่แตกต่างกันระหว่างประเทศ การปรับปรุงภาษีของปีก่อน และรายการภาษีที่ไม่สัมพันธ์โดยตรงกับกำไรของปีปัจจุบัน นอกจากนี้ กิจการที่มีผลขาดทุนทางบัญชีหรือผลขาดทุนทางภาษีอาจไม่สามารถประมาณกำไรทางภาษีด้วยวิธีเดียวกับกิจการที่มีกำไรได้อย่างเหมาะสม การใช้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีเป็นตัวแทนของความแตกต่างชั่วคราวก็มีข้อจำกัด เนื่องจากยอดดังกล่าวอาจได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี การรับรู้หรือกลับรายการสินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี และการตั้งค่าเผื่อการรับรู้สินทรัพย์ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี รายการเหล่านี้อาจไม่ได้สะท้อนความแตกต่างด้านช่วงเวลาของรายได้และค่าใช้จ่ายเพียงอย่างเดียว คุณภาพและรายละเอียดของการเปิดเผยข้อมูลภาษีในหมายเหตุประกอบงบการเงินยังแตกต่างกันระหว่างกิจการ ทำให้การจำแนกแหล่งที่มาของ BTD ทำได้ไม่เท่าเทียมกัน Evers et al. (2014) พบว่าขอบเขตและคุณภาพของข้อมูลเกี่ยวกับ BTD ที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินมีความแตกต่างกันอย่างมาก ข้อจำกัดด้านการเปิดเผยข้อมูลจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การวัดและการตีความ BTD มีความคลาดเคลื่อน ทั้งนี้ งานดังกล่าวมีสถานะเป็น Discussion Paper จึงควรใช้เป็นหลักฐานประกอบด้วยความระมัดระวัง

8.4 แนวทางลดข้อจำกัดในการใช้ BTD

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา การเลือกวิธีวัด BTD ควรสอดคล้องกับคำถามวิจัย หากต้องการศึกษาความแตกต่างโดยรวมระหว่างระบบบัญชีกับระบบภาษี อาจใช้ Total BTD แต่หากต้องการศึกษาการจัดการกำไรหรือการวางแผนภาษี ควรแยกความแตกต่างถาวร ความแตกต่างชั่วคราว และองค์ประกอบผิดปกติเท่าที่ข้อมูลเอื้ออำนวย การใช้ BTD เป็นตัวแทนของพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงควรตรวจสอบร่วมกับตัวชี้วัดอื่น เช่น รายการคงค้างเชิงดุลยพินิจ อัตราภาษีที่แท้จริง อัตราภาษีเงินสด และภาษีเงินได้ที่จ่ายจริง หากผลการศึกษาสอดคล้องกันภายใต้ตัวชี้วัดหลายรูปแบบ จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นว่าผลลัพธ์ไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดของตัวชี้วัดใดตัวชี้วัดหนึ่ง นอกจากนี้ ควรควบคุมปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับ BTD เช่น ขนาดกิจการ ความสามารถในการทำกำไร โครงสร้างสินทรัพย์ การลงทุนในสินทรัพย์ถาวร การวิจัยและพัฒนา การดำเนินงานในต่างประเทศ โครงสร้างเงินทุน และประเภทอุตสาหกรรม รวมถึงควรควบคุมผลกระทบของปีและการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรืออัตราภาษี ผู้วิจัยควรรายงานสูตรการคำนวณ ทิศทางของ BTD แหล่งข้อมูล วิธีปรับขนาด เกณฑ์จัดการค่าผิดปกติ และข้อจำกัดของการประมาณกำไรทางภาษีอย่างชัดเจน รวมทั้งทดสอบความทนทานของผลการศึกษาด้วยวิธีวัดหรือแบบจำลองทางเลือก วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่าน

สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลกับงานวิจัยอื่นได้อย่างเหมาะสม โดยสรุป BTD เป็นตัวแปรที่มีประโยชน์แต่มีความซับซ้อน การใช้ BTD อย่างเหมาะสมต้องพิจารณาความหมายทางแนวคิด ข้อจำกัดของวิธีวัด คุณภาพของข้อมูล ความแตกต่างของบริบท และปัญหาการระบุความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลร่วมกัน ข้อจำกัดเหล่านี้ยังนำไปสู่ประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาในการวิจัยเกี่ยวกับ BTD ในอนาคต

9. BTD ในบริบทประเทศไทยและแนวทางการวิจัยในอนาคต

การศึกษาผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษีในประเทศไทยยังมีจำนวนค่อนข้างจำกัด และส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ BTD กับการวางแผนภาษี คุณภาพกำไร มูลค่ากิจการ และการหลีกเลี่ยงภาษี หลักฐานที่มีอยู่แสดงให้เห็นว่า BTD อาจให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับพฤติกรรมและผลลัพธ์ของกิจการ แต่ความหมายของ BTD ขึ้นอยู่กับวิธีวัด องค์ประกอบของผลต่าง และบริบทที่นำมาศึกษา งานวิจัยระยะแรกมุ่งพิจารณา BTD ในฐานะตัวแทนของการวางแผนภาษีและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมูลค่ากิจการ โดย Tang-an (2022) ศึกษาบริษัทในกลุ่มดัชนี SETCLMV ระหว่างปี 2016–2020 และพบว่า BTD มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin’s Q ต่อมา Uachanachit (2024) ศึกษาบริษัทกลุ่ม SET100 ระหว่างปี 2018–2021 พบว่า BTD มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้นและอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี แต่ไม่พบความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ผลการศึกษาทั้งสองสะท้อนว่า BTD อาจมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินกิจการของตลาด แต่ยังไม่เพียงพอที่จะสรุปว่า BTD เป็นสัญญาณของคุณภาพกำไรในบริษัทไทยทุกกรณี

งานวิจัยล่าสุดเริ่มให้ความสำคัญกับแหล่งที่มาและองค์ประกอบของ BTD มากขึ้น Pipatnarapong et al. (2025) ใช้ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนระหว่างปี 2018–2022 และพบว่ารายการขายและบริการที่เกี่ยวโยงกันมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี ขณะที่การใช้ผู้สอบบัญชี Big 4 ช่วยลดความสัมพันธ์ดังกล่าวเมื่อวัดการหลีกเลี่ยงภาษีด้วย BTD แต่ไม่พบผลในลักษณะเดียวกันเมื่อใช้ ETR แสดงให้เห็นว่าข้อสรุปอาจเปลี่ยนแปลงตามตัวชี้วัดทางภาษีที่เลือกใช้ สอดคล้องกับ Pipatnarapong et al. (2026) ซึ่งแยก BTD เป็นองค์ประกอบถาวรและชั่วคราวจากข้อมูลบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่สถาบันการเงินระหว่างปี 2015–2024 และพบว่า Permanent BTD มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง ขณะที่ Temporary BTD และ Total BTD ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ หลักฐานดังกล่าวยืนยันว่าการใช้ BTD รวมเพียงค่าเดียวอาจปิดบังความแตกต่างของแหล่งที่มาและความหมายทางเศรษฐกิจของผลต่าง

เมื่อพิจารณาร่วมกัน งานวิจัยไทยที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดด้านขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาศึกษา และวิธีวัด BTD งานวิจัยในอนาคตจึงควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมบริษัทใน SET และ mai ใช้ข้อมูลระยะยาว และพิจารณาความแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรม เนื่องจากโครงสร้างสินทรัพย์ รูปแบบธุรกรรม และสิทธิประโยชน์ทางภาษีอาจทำให้ที่มาและองค์ประกอบของ BTD แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาทั้งขนาด ทิศทาง ความต่อเนื่อง และการกลับรายการของ BTD รวมถึงแยก Total BTD, Temporary BTD, Permanent BTD และ Abnormal BTD ให้สอดคล้องกับคำถามวิจัย

ด้านข้อมูลและวิธีการวัด ควรใช้ข้อมูลจากหมายเหตุประกอบงบการเงิน รายการกระทบยอดภาษี ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ปัจจุบัน และภาษีเงินได้รอการตัดบัญชีร่วมกัน เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการจำแนกผลต่างถาวรและผลต่างชั่วคราว หากสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแบบแสดงรายการภาษีภายใต้การคุ้มครองความลับของกิจการได้ จะช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการประมาณกำไรทางภาษีด้วยค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้ปัจจุบัน (Hanlon & Heitzman, 2010) อีกทั้งควรใช้ BTD ร่วมกับรายการคงค้างเชิงดุลยพินิจ อัตราภาษีที่แท้จริง และอัตราภาษีเงินสด รวมถึงทดสอบความคงทนของผลด้วยวิธีวัดหลายรูปแบบ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในการตีความการจัดการกำไรและการวางแผนภาษี (Frank et al., 2009) นอกเหนือจากการพัฒนาวิธีวัด งานวิจัยควรให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของบริษัทไทย เช่น การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นใหญ่ ธุรกิจครอบครัว บทบาทของผู้ถือหุ้นสถาบัน รายการที่เกี่ยวโยงกัน คุณลักษณะของคณะกรรมการและคุณภาพการสอบบัญชี รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ของ ESG กับระดับและองค์ประกอบของ BTD โดยแยกคะแนนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล เนื่องจากแต่ละมิติอาจเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการรายงานทางการเงินและการวางแผนภาษีแตกต่างกันในด้านการออกแบบการวิจัย การเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีอาจนำมาใช้เป็นเหตุการณ์ภายนอกเพื่อช่วยระบุความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่างเช่น บทบัญญัติด้านการกำหนดราคาโอนตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 47) พ.ศ. 2561 ซึ่งใช้กับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 สามารถนำมาใช้เปรียบเทียบระดับและองค์ประกอบของ BTD ตลอดจนพฤติกรรมทางภาษีของบริษัทไทยก่อนและหลังการบังคับใช้กฎหมาย โดยอาจพิจารณาความแตกต่างระหว่างบริษัทที่มีและไม่มีธุรกรรมกับกิจการที่เกี่ยวข้องกันร่วมด้วย และประการสุดท้าย ผู้วิจัยควรกำหนดบทบาทของ BTD ให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ใช้เป็นตัวแปรตามเมื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิด BTD ใช้เป็นตัวแปรตัวแทนเมื่อศึกษาการจัดการกำไรหรือการวางแผนภาษี และใช้เป็นตัวชี้สัญญาณเมื่อศึกษาผลลัพธ์ต่อผู้ลงทุน เจ้าหนี้ นักวิเคราะห์ หรือผู้สอบบัญชี การกำหนดบทบาทให้สอดคล้องกับกรอบทฤษฎี วิธีวัด และแบบจำลอง จะช่วยลดความสับสนในการตีความและทำให้หลักฐานเกี่ยวกับ BTD ในบริบทประเทศไทยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

10. บทสรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับผลต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี โดยอธิบายตั้งแต่แนวคิดและประเภทของ BTD แนวทางการวัด การตีความ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจตลอดจนข้อควรระวังในการนำ BTD ไปใช้ในงานวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า BTD เป็นตัวแปรที่มีความหมายหลายมิติ โดยอาจเกิดจากความแตกต่างตามปกติระหว่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินกับกฎหมายภาษี ลักษณะการดำเนินงานของกิจการ การใช้ดุลยพินิจในการรายงานทางการเงิน และการวางแผนภาษี ด้วยเหตุนี้ BTD ขนาดใหญ่จึงไม่ควรถูกตีความว่าเป็นหลักฐานของการจัดการกำไรหรือการหลีกเลี่ยงภาษีโดยอัตโนมัติ แต่ควรพิจารณาร่วมกับทิศทาง องค์ประกอบ แหล่งที่มา และความต่อเนื่องของผลต่าง

แนวทางการวัด BTD มีทั้ง BTD รวม ความแตกต่างถาวร ความแตกต่างชั่วคราว และ BTD ผิดปกติ แต่ละวิธีมีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกัน การเลือกวิธีวัดจึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา รวมทั้งควรใช้ตัวชี้วัดอื่นร่วมด้วย เช่น รายการคงค้างเชิงดุลยพินิจ อัตราภาษีที่แท้จริง และอัตราภาษีเงินสด เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในการ

ตีความผลลัพธ์ วรรณกรรมยังแสดงให้เห็นว่า BTD มีความสัมพันธ์กับบรรษัทภิบาล แรงจูงใจและลักษณะของผู้บริหาร การวางแผนภาษี ลักษณะพื้นฐานของกิจการ และสภาพแวดล้อมเชิงสถาบัน ขณะเดียวกัน BTD ยังเกี่ยวข้องกับความคงทนของกำไร การตอบสนองของตลาดทุน ความเห็นของนักลงทุน การพยากรณ์ของนักวิเคราะห์ ต้นทุนหนี้ และภาระในการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์เหล่านี้อาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้านพร้อมกัน จึงต้องระมัดระวังในการสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลบทความนี้เสนอว่าบทบาทของ BTD ควรกำหนดให้ชัดเจนตามคำถามวิจัย กล่าวคือ BTD อาจเป็นตัวแปรตามเมื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นตัวแปรตัวแทนเมื่อศึกษาการจัดการกำไรหรือการวางแผนภาษี และเป็นตัวชี้สัญญาณเมื่อศึกษาการประเมินความเสี่ยงของนักลงทุน เจ้าหนี้ นักวิเคราะห์ หรือผู้สอบบัญชี การกำหนดบทบาทดังกล่าวอย่างเหมาะสมจะช่วยลดความสับสนในการตีความ BTD และทำให้กรอบการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางบัญชีและภาษีมากขึ้น สำหรับประเทศไทย การศึกษา BTD ยังมีโอกาสพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะการใช้ข้อมูลจากหมายเหตุประกอบงบการเงินร่วมกับข้อมูลทางภาษี การจำแนกแหล่งที่มาของความแตกต่างถาวรและความแตกต่างชั่วคราว การศึกษาลักษณะเฉพาะของบริษัทไทย และการใช้การเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีเป็นเหตุการณ์ในการวิจัย แนวทางเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการรายงานทางการเงินและการวางแผนภาษีของบริษัทไทย ตลอดจนเพิ่มประโยชน์ของ BTD ต่อการวิจัย การกำกับดูแล และการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน

เอกสารอ้างอิง

Ayers, B. C., Laplante, S. K., & McGuire, S. T. (2010). Credit ratings and taxes: The effect of book-tax differences on ratings changes. *Contemporary Accounting Research*, 27(2), 359–402.

Blaylock, B., Shevlin, T., & Wilson, R. J. (2012). Tax avoidance, large positive temporary book-tax differences, and earnings persistence. *The Accounting Review*, 87(1), 91–120.

Chen, L. H., Dhaliwal, D. S., & Trombley, M. A. (2012). Consistency of book-tax differences and the information content of earnings. *Journal of the American Taxation Association*, 34(2), 93–116.

Chi, S. S., Pincus, M., & Teoh, S. H. (2014). Mispricing of book-tax differences and the trading behavior of short sellers and insiders. *The Accounting Review*, 89(2), 511–543.

Choi, H., Hu, R., & Karim, K. (2020). The effect of consistency in book-tax differences on analysts' earnings forecasts: Evidence from forecast accuracy and informativeness. *Journal of Accounting and Public Policy*, 39(3), Article 106740.

Comprix, J., Graham, R. C., & Moore, J. A. (2011). Empirical evidence on the impact of book-tax differences on divergence of opinion among investors. *Journal of the American Taxation Association*, 33(1), 51–78.

Donohoe, M. P., & McGill, G. A. (2011). The effects of increased book-tax difference tax return disclosures on firm valuation and behavior. *Journal of the American Taxation Association*, 33(2), 35–65.

Dridi, W., & Boubaker, A. (2016). Book-tax differences and the persistence of earnings and accruals: Tunisian evidence. *Asian Social Science*, 12(6), 193–202.

Dyussembina, S., & Park, K. (2024). Book-tax differences, dividend payout, and firm value. *International Review of Financial Analysis*, 91, Article 103037.

Evers, M. T., Finke, K., Matenaer, S., Meier, I., & Zinn, B. (2014). *Evidence on book-tax differences and disclosure quality based on the notes to the financial statements* (ZEW Discussion Paper No. 14-047). Centre for European Economic Research.

Frank, M. M., Lynch, L. J., & Rego, S. O. (2009). Tax reporting aggressiveness and its relation to aggressive financial reporting. *The Accounting Review*, 84(2), 467–496.

Gaertner, F. B., Laplante, S. K., & Lynch, D. P. (2016). Trends in the sources of permanent and temporary book-tax differences during the Schedule M-3 era. *National Tax Journal*, 69(4), 785–808.

Hanlon, M. (2005). The persistence and pricing of earnings, accruals, and cash flows when firms have large book-tax differences. *The Accounting Review*, 80(1), 137–166.

Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2–3), 127–178.

Hanlon, M., Krishnan, G. V., & Mills, L. F. (2012). Audit fees and book-tax differences. *Journal of the American Taxation Association*, 34(1), 55–86.

Helms, S., Koch, R., & Schneider, T. B. (2025). Tax system characteristics and country-level differences in earnings management. *Journal of Business Economics*, 95(8), 1107–1140.

Hepfer, B. F. (2023). Are book-tax differences mispriced? *The Accounting Review*, 98(3), 285–306.

Hsu, A., Lee, C. F., & Liu, S. (2022). Book-tax differences, CEO overconfidence, and bank loan contracting. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 58(2), 437–472.

Jackson, M. (2015). Book-tax differences and future earnings changes. *Journal of the American Taxation Association*, 37(2), 49–73.

Moore, J. A., & Xu, L. (2018). Book-tax differences and costs of private debt. *Advances in Accounting*, 42, 70–82.

Morais, H. C. B., & Macedo, M. A. da S. (2021). Relationship between earnings management and abnormal book-tax differences in Brazil. *Revista Contabilidade & Finanças*, 32(85), 46–64.

Oh, H., Park, S., & Hong, S. (2016). Effect of corporate governance on the association between book-tax differences and audit quality: Evidence from Korea. *Journal of Applied Business Research*, 32(4), 1097–1114.

Phillips, J., Pincus, M., & Rego, S. O. (2003). Earnings management: New evidence based on deferred tax expense. *The Accounting Review*, 78(2), 491–521.

Pipatnarapong, J., Sukwiboon, Y., & Maisuvannakul, S. (2025). The influence of related party transactions on tax avoidance: The moderating role of audit quality in Thai listed companies. *Journal of Accounting Profession*, 21(69), 78–107.

Pipatnarapong, J., Sukwiboon, Y., & Rammapor, W. (2026). Decomposing book-tax differences: Evidence on temporary and permanent components and earnings management in an emerging market. In *Proceedings of RSU International Research Conference 2026 on Social Science and Humanities, Education, and Management* (pp. 336–346). Rangsit University.

Rahiminejad, S. (2025). Determinants and drivers of large negative book-tax differences: Evidence from S&P 500. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(6), Article 291.

Riguen, R., Kachouri, M., & Jarboui, A. (2018). Book-tax differences, corporate governance effectiveness and audit quality: An interactive effects. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 29(4), 20–36.

Tang, T. Y. H., & Firth, M. (2011). Can book-tax differences capture earnings management and tax management? Empirical evidence from China. *The International Journal of Accounting*, 46(2), 175–204.

Tang, T. Y. H., & Firth, M. (2012). Earnings persistence and stock market reactions to the different information in book-tax differences: Evidence from China. *The International Journal of Accounting*, 47(3), 369–397.

Tang-an, K. (2022). Corporate income tax planning that effects the firm value of companies listed on the Stock Exchange of Thailand, SETCLMV index group. *Journal of Southern Technology*, 15(1), 84–94.

Uachanachit, D. (2024). The effect of the book-tax differences on the earning quality of the companies listed in the Stock Exchange of Thailand, SET 100 group. *The Journal of Development Administration Research*, 14(1), 1–13.

Wahab, N. S. A., Ntim, C. G., Adnan, M. M. M., & Tye, W. L. (2018). Top management team heterogeneity, governance changes and book-tax differences. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 32, 30–46.

Wong, R. M. K., Lo, A. W. Y., & Firth, M. (2015). Managing discretionary accruals and book-tax differences in anticipation of tax rate increases: Evidence from China. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 26(2), 188–222.

Xian, C., Sun, F., & Zhang, Y. (2015). Book-tax differences: Are they affected by equity-based compensation? *Accounting Research Journal*, 28(3), 300–318.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 47) พ.ศ. 2561. (2561, 21 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 135(97 ก), 46–49.